

5. Кольцова О.С. Впровадження олімпійських цінностей у компетентісну освіту нової української школи / О.С. Кольцова, К.С. Кострікова // *Традиції та інновації у підготовці фахівців з фізичної культури та фізичної реабілітації*: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. Київ: Таврійський національний університет ім. В.І. Вернадського, 2019. С. 16
6. Матюнина Н.В. Методика оцінювання фізкультурно-валеологічної образованності у учащихся младших классов / Н.В. Матюнина, С.В. Барабашов // *Проблеми совершенствования олимпийского движения, физической культуры и спорта в Сибири*. Омск: Сиб-ГАФК, 1998. С. 146-148.
7. Солопчук М.С. Сучасні вітчизняні та зарубіжні підходи до формування здорового способу життя школярів / М.С. Солопчук, А.В. Заїкін, Д.М. Солопчук // *Педагогіка, психологія та медикобіологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. Харків-Донецьк: ХДАДМ (ХХПІ), 2006. №10. С. 233-235.
8. Худолій О. М. Загальні основи теорії і методики фізичного виховання: навч. посіб. Харків : ОВС, 2008. 406 с.
9. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів / Б. М. Шиян. Тернопіль : навч. книга. Богдан, 2001. Ч. 1. 272 с.
10. Яременко О. О. Формування здорового способу життя молоді : стратегія розвитку українського суспільства / О. В. Вакулєнко, Ю. М. Галустян. К. : Держ. ін-т проблем сім'ї та молоді, Укр. ін-т соц. дослідж., 2004. 164 с.

Reference

1. Bratyshchenko I. V. "Vprovadzhennia zdoroviazberezhnykh tekhnolohii u navchalnomu zakladi". URL: <http://teacherjournal.com.ua/>.
2. Bulatova M. (2008), "Suchasni fizkulturno-ozdorovchi tekhnolohii u fizychnomu vykhovanni" / M. Bulatova, Yu. Usachov. Olimpiiska literatura, 2008. S. 320–354.
3. Iermolova V. M. (2001) "Olimpiiska osvita: teoriia i praktyka": navch. posib. Kyiv: NOK, 2011. 335 s.
4. Zhaivoronok O.O. (2020), "Formuvannia zdoroviazberezhnykh kompetentnostei uchniv zasobamy olimpiiskoi osvity" : kval. robota : 014 Serednia osvita (Fizychna kultura)/ Kherson, 2020. 59 s.
5. Koltsova O.S. (2019), "Vprovadzhennia olimpiiskykh tsinnostei u kompetentisnu osvitu novoi ukrainskoi shkoly" / O.S. Koltsova, K.S. Kostrikova // *Tradytsii ta innovatsii u pidhotovtsi fakhivtsiv z fizychnoi kultury ta fizychnoi reabilitatsii*: zb. materialiv Mizhnar. nauk.-prakt. konf. Kyiv: Tavriiskyi natsionalnyi universytet im. V.I. Vernadskoho, 2019. S. 16
6. Matiunyna N.V. (1998), "Metodyka otsenyvaniya fizkulturno-valeolohicheskoi obrazovannosti u uchashchykh mladsykh klassov" / N.V. Matiunyna, S.V. Barabashov // *Problemi sovershenstvovaniya olymпыiskoho dvizheniya, fizycheskoi kultury i sporta v Sybyry*. Omsk: Syb-HAFK, 1998. S. 146-148.
7. Solopchuk M.S. (2006), "Suchasni vitchyzniani ta zarubizhni pidkhody do formuvannia zdorovoho sposobu zhyttia shkoliariv" / M.S. Solopchuk, A.V. Zaikin, D.M. Solopchuk // *Pedahohika, psykholohiia ta medykobiolohichni problemy fizychnoho vykhovannia i sportu*. Kharkiv-Donetsk: KhDADM (KhKhPI), 2006. №10. S. 233-235.
8. Khudolii O. M. (2008), "Zahalni osnovy teorii i metodyky fizychnoho vykhovannia" : navch. posib. Kharkiv : OVS, 2008. 406 s.
9. Shyian B. M. (2001), "Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia shkoliariv" / B. M. Shyian. Ternopil : navch. knyha. Bohdan, 2001. Ch. 1. 272 s.
10. Iaremenko O. O. (2004), "Formuvannia zdorovoho sposobu zhyttia molodi : stratehiia rozvytku ukrainskoho suspilstva" / O. V. Vakulenko, Yu. M. Halustian. K. : Derzh. in-t problem simi ta molodi, Ukr. in-t sots. doslidzh., 2004. 164 s.

УДК 159.947.5

Кириченко Т.В.
кандидат психологічних наук, доцент,
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди», м. Переяслав

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ МОТИВАЦІЇ ДОСЯГНЕННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В ПРОЦЕСІ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглядається проблема оптимізації мотиваційної сфери студентської молоді у процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності; приділено особливу увагу розвитку мотивації досягнення як важливої детермінанти становлення майбутніх фахівців.

Здійснено науково-категорійний аналіз сутності поняття «мотивація досягнення». Виокремлено найбільш значущі чинники мотивації досягнення, які обумовлюються внутрішньо-психологічними й інтеракційними процесами розвитку особистості. Зазначено, що потреба в досягненні розглядається як прагнення людини поліпшити свій результат діяльності та співвідноситься з такими якостями особистості, як активність, ініціативність, наполегливість, які спонукають до постановки та реалізації цілей. Прагнення до успіху отримує статус мотиву діяльності у процесі взаємодії студента з об'єктами навколишнього світу. Стан констатуючого успіху з'являється в емоційно-вольовій сфері особистості тільки в тому випадку, коли очікування студента, його самооцінка співпадають з оцінкою оточуючих. Успіх, як результат реалізації студентом своїх можливостей в процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності, визначає активізацію особистісного розвитку.

Зроблено висновок, що переживання успіху у фізкультурно-оздоровчій діяльності сприяє формуванню в

студентів стійких позитивних почуттів, а також змінюється рівень їх самооцінки та самоповаги.

Ключові слова: мотив, потреба в досягненні успіху, мотивація досягнення, особистість, фізкультурно-оздоровча діяльність.

Кириченко Т.В. Психологические факторы мотивации достижения студенческой молодежи в процессе физкультурно-оздоровительной деятельности. В статье рассматривается проблема оптимизации мотивационной сферы студенческой молодежи в процессе физкультурно-оздоровительной деятельности; уделено особое внимание развитию мотивации достижения как важной детерминанты становления будущих специалистов.

Осуществлено науко-категорійний аналіз сутності поняття «мотивація досягнення». Виділено найбільш значимі фактори мотивації досягнення, які оговариваються внутрішніми психологічними і інтеракційними процесами розвитку особистості.

Указано, що потреба в досягненні розглядається як стремління людини покращити свій результат діяльності і співвідноситься з такими якостями особистості, як активність, ініціативність, наполегливість, побуджують до постановки і реалізації цілей. Стремління до успіху отримує статус мотивації діяльності в процесі взаємодії студента з об'єктами оточуючого світу. Становлення успішної людини відбувається в емоційно-вольовій сфері особистості тільки в тому випадку, коли очікування студента, його самооцінка збігаються з оцінкою оточуючих. Успіх, як результат реалізації студентом своїх можливостей в процесі реалізації фізкультурно-оздоровительної діяльності, визначає активізацію особистісного розвитку.

Зроблено висновок, що переживання успіху в фізкультурно-оздоровительній діяльності сприяє формуванню у студентів стійких позитивних емоцій, а також змінюється рівень їх самооцінки, самоповаги.

Ключевые слова: мотив, потребность в достижении успеха, мотивация достижения, личность, физкультурно-оздоровительная деятельность.

Kyrychenko Tatiana. Psychological factors of motivation for achievement of student youth in the process of physical and health activities. The article considers the problem of optimizing the motivational sphere of student youth in the process of physical culture and health activities, pays special attention to the development of achievement motivation as an important determinant of the formation of future professionals. The scientific and categorical analysis of the essence of the concept "achievement motivation" is carried out. The most significant factors of achievement motivation, which are conditioned by intra-psychological and interactive processes of personality development, are singled out.

It is shown that the motivation to achieve is defined in psychology as the competition of the individual with himself in achieving higher results, as a general desire to succeed in all spheres of activity, to experience success in any meaningful activity or to avoid failure. It is manifested in the setting of long-term goals, in the tendency to engage in long-term activities, as well as in the desire to achieve original, unique results and means of implementation. At its core is the need to achieve.

It is noted that the need to achieve is seen as a person's desire to improve their performance and correlates with such personality traits as activity, initiative, perseverance, which motivate the setting and implementation of goals. The desire to succeed acquires the status of a motive for activity in the process of student interaction with the objects of the surrounding world. The state of ascertaining success appears in the emotional and volitional sphere of the personality only when the expectations of the student, his self-esteem coincide with the assessment of others. Success, as a result of realization by the student of the opportunities in the course of realization of physical culture and improving activity, defines activation of personal development. The need to succeed plays an important role in regulating their own behavior is one of the main internal factors that support the desire of young people to identify their abilities and efforts.

It is concluded that the student's experience of success in physical culture and health activities contributes to the formation of students' stable positive feelings, as well as changes the level of self-esteem, self-esteem.

Key words: motive, need to achieve success, motivation to achieve, personality, physical culture and health-improving activity.

Постановка проблеми. Вдосконалення основ здорового способу життя студентської молоді вимагає максимуму уваги до мотиваційної сфери студента в прагненні до фізкультурно-оздоровчих занять, як суттєвому елементу зміцнення здоров'я, а також озброєння студентів відповідними знаннями, що дозволяють цілеспрямовано керувати цим процесом у майбутній професійній діяльності [3, 8, 9]. Систематичне використання у своїй життєдіяльності таких вимог здорового способу життя, як загартування, заняття фізичними вправами, раціональне харчування, дотримання правил гігієни вимагає від студентів тривалого самостійного додання відповідних труднощів, сприяє формуванню у них самостійності та наполегливості, що є необхідною умовою становлення особистості.

Для вирішення цих питань важливо удосконалити мотиваційно-потребову сферу студентів і на цій основі сформувати в них активне та усвідомлене ставлення до фізкультурно-оздоровчої діяльності та фізичного самовдосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Людину до будь-якої діяльності, на думку С.Л. Рубінштейна [5], спонукає потреба. Потреба у веденні здорового способу життя, тобто потреба бути здоровим, є природною і необхідною для кожної людини, оскільки є складовою біологічної потреби самозбереження і соціальної потреби самореалізації та

самоутвердження. А.Г. Щедрина вважає, що сила прояву цієї потреби залежить від її значення для фізичного і соціального існування людини [9]. Очевидно, що фізичне виховання і формування здорового способу життя студентів є одним нерозривним процесом, без якого неможливо вирішення основного завдання – гармонійного розвитку психічно і фізично здорової особистості. Свідченням підвищення вимог до здоров'я, фізичного розвитку і підготовленості студентської молоді є постійне зростання обсягу інформації, зростання навантажень психологічного впливу. При дефіциті часу студента, все більшу роль відіграє оптимізація навчальних навантажень і засобів, що вживаються для досягнення поставленої мети [2, 5, 9, 10].

У сучасній психології мотивація досягнення розглядається як один із видів особистісних характеристик. При рівень розвитку мотивації досягнення особистості визначаються адекватністю діяльності індивіда, його критичним ставленням до оцінки своїх здібностей і можливостей їх реалізації. Мотивація досягнення має місце там, де діяльність спрямована на виконання поставленої мети і, будучи співвідсною з певними нормами, підлягає само оцінюванню [2, 4, 7, 8, 10, 11].

Таким чином, мотивація досягнення відіграє важливу роль у формуванні фізкультурно-оздоровчої діяльності студентів, оскільки є одним із головних внутрішніх факторів, що підтримують потяг молоді до виявлення своїх здібностей та зусиль і прагнення до виконання завдань більшої складності.

Метою статті є теоретичний аналіз психологічних чинників мотивації досягнення успіху студентської молоді в процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності.

Виклад основного матеріалу. В структурі особистості мотиваційна сфера займає особливе місце і є одним із основних понять, яке використовується для пояснення рушійних сил діяльності. Саме в динаміці потреб і мотивів безпосередньо виявляється тенденція до фізкультурно-оздоровчої діяльності, що зумовлює активність людини як особистості.

У сучасній психологічній літературі мотивація як психічне явище трактується по-різному. Так, зокрема, вона визначається як сукупність мотивів, факторів, механізмів, процесів, що забезпечують виникнення спонукань, які спрямовують діяльність. Так, зокрема, Р.С. Немов характеризує поняття «мотивація» двояко: як систему факторів, що детермінують діяльність (потреби, мотиви, наміри, цілі, інтереси, прагнення) і як процес, що підтримує активність діяльності на певному рівні [4]. Натомість Є.П. Ільїн розглядає мотивацію як певну потребу і як поштовх до реальної мети. Він вважає, що між потребою і метою розташовані різні психологічні утворення, які забезпечують свідомий вибір людиною предмета та способу задоволення потреби [3]. У західній психології розповсюдженою є думка про те, що мотивація відповідає за спрямованість поведінки на мету. Зокрема, Х. Хекхаузен розуміє мотив як бажаний цільовий стан у межах відносин «індивід – середовище», а мотивацію як те, що пояснює цілеспрямованість дії [7]. Але не дивлячись на суттєві відмінності в концепціях вчених, мотивація виступає рушійною силою людських вчинків і є фундаментальним методологічним аспектом психологічного аналізу поведінки і діяльності людини.

Одним із важливих завдань психологічного аналізу нашої проблеми є пошук і виділення чинників становлення потенційної мотивації студентської молоді до фізкультурно-оздоровчої діяльності. Вважаємо, основним аспектом мотивації досягнення успіху є властивість мотиву спонукати і регулювати фізкультурно-оздоровчу діяльність.

Наші дослідження ґрунтуються на положенні А.А. Файзуллаєва про те, що саме своєю спонукальною стороною психічні явища виступають як мотиваційні, а вихідним і головним видом спонукань є потреби. При цьому дослідник відмічає, що спонукання – це ще не мотив і не всяке спонукання стає мотивом поведінки людини. Насамперед, мотив повинен бути усвідомлений особистістю. Адже неусвідомлені спонукання мотивом назвати не можна. Саме усвідомлене спонукання є значущим чинником процесу формування мотиву. Крім того, усвідомлення спонукань включає в себе і усвідомлення результатів фізкультурно-оздоровчої діяльності, а також засобів здійснення цієї діяльності [6].

Отже, щоб мотив зміг надати особистісного змісту фізкультурно-оздоровчій діяльності студентської молоді, він повинен бути не просто усвідомленим, а й осмисленим. Студент може усвідомлювати спонукання, але оцінюючи його, відмовитися від нього, не прийняти його як регулятора своєї діяльності. Прийняття усвідомленого спонукання як мотиву – це процес його ідентифікації з мотиваційно-смысловими утвореннями особистості, співвідношення з ієрархією суб'єктивно-особистісних цінностей, включення їх у структуру значущих взаємостосунків людини.

Фізкультурно-оздоровча діяльність студентів передбачає наявність стану внутрішньої і зовнішньої мотивації. Аналіз розвитку мотивації досягнення дає можливість зрозуміти, яким чином суб'єкт приходить до усвідомлення необхідності «вписувати» цілі, вимоги, спонукання зовнішнього плану у власну мотивацію, тобто у внутрішній план дій.

В.І. Чирков визначає три мотиваційні стани людини, а саме:

- стан внутрішньої мотивації, який визначається потребами в самодетермінації та компетентності (вони є провідними потребами людини);
- стан зовнішньої мотивації, який детерміновано зовнішніми силами по відношенню до власного «Я», що спрямовані на ініціацію та регуляцію поведінки і діяльності людини;
- стан амотивації – відсутність наміру до здійснення дії, який супроводжується почуттям некомпетентності та неефективності [8].

Мотивація досягнення є основним джерелом активності людини. Власна активність необхідна для того, щоб можна було приписати досягнуті результати своїм здібностям та зусиллям. Це є одна із головних умов актуалізації потреби в досягненнях. Як зазначав Х. Хекхаузен [7], початкові умови повинні надавати суб'єкту можливість для діяльності, результати якої він міг би приписати собі, а не чистій випадковості, та зміг би оцінити ступінь використання своїх здібностей.

Потреба в досягненнях, за даними Ю.М. Орлова, характеризується як можливість домогтися більш високого, ніж раніше, рівня виконання, вирішити завдання творчо, нешаблонно, включитись у досягнення якоїсь істотної і далекої мети [4].

Таким чином, потреба в досягненні успіху співвідноситься з такими якостями особистості, як активність, ініціативність, наполегливість, які спонукають до постановки та реалізації цілей. Потреба в досягненнях характеризується особливою чутливістю до сприйняття ситуацій, які сприяли успіху і відновленню спогадів та переживань, пов'язаних з ним в минулому. Передчуття задоволення результатами досягнення актуалізує даний мотив та установку на виконання дії.

Потреба в досягненні розглядається як прагнення людини поліпшити свій результат діяльності. Ситуації, що породжують чи актуалізують потребу в досягненні, оцінюються суб'єктом як можливість або умова для отримання значущого результату, можливість змагатися з самим собою [2, 4, 7, 10].

Слід зазначити, що люди, які володіють високим рівнем мотивації досягнення успіху, завжди в пошуках ситуацій успішного вирішення проблем. Вони володіють готовністю прийняти на себе відповідальність, виявляють наполегливість при досягненні мети та, зустрічаючи перешкоди, не розгублюються в ситуаціях змагань, отримують задоволення від вирішення цікавих завдань. Це досить важлива характеристика людини, і її розвиток найкраще сприяє розвитку фізкультурно-оздоровчої діяльності. Наші дослідження свідчать, що студенти з високим та частково з середнім рівнем мотивації досягнень успіху мають високий рівень мотивації до фізкультурно-оздоровчої діяльності. Адже мотивація досягнення є одним із внутрішніх факторів, що підтримує прагнення особистості до досягнення успіху в діяльності. Вона спрямована на вибір важливих завдань, поліпшення результатів скрізь, де є можливість проявити свої здібності та майстерність.

У психологічній літературі мотивація досягнення визначається як змагання особистості з самим собою в здобутті більш високих результатів як загальне прагнення до успіху у всіх сферах діяльності, до переживання успіху в будь-якій значущій для особистості діяльності або не уникнення невдачі. Вона виявляється в постановці перспективних цілей, у тенденції залучатись у довгочасну діяльність, а також в прагненні досягти оригінальних, унікальних результатів і засобів їх виконання. Її ядром є потреба в досягненні [2, 4, 7].

Потреба у досягненні успіхів не є вродженою. Вона складається і формується протягом онтогенезу. Дослідження Х.Хекхаузена виявило, що послідовність і наполегливість у досягненні цілей зростає з віком, чітко виявляючись уже у віці 4-5 років. На цей факт звернула увагу у своїх дослідженнях і І.Р. Алтуніна. Школярі, які прагнуть до успіху ставлять перед собою складні завдання, вирізняються ініціативною поведінкою, діють у межах усвідомленого розумного ризику. Потреба в успіху задовольняється тільки при успішному завершенні роботи [7].

Ступінь розвитку потреби в успіху у людей різна. Для людей із сильною мотивацією досягнення мети характерне прагнення до успіху, а для людей із слабкою мотивацією досягнень основний зміст діяльності полягає у прагненні уникнути невдачі.

На думку Д. Аткинсона, кожна особистість володіє одночасно обома мотивами: прагненням до успіху та уникненням невдачі. При виборі мети ці мотиви в поєднанні з ситуативними чинниками (імовірність і значущість позитивного й негативного результатів) створюють дві тенденції: прагнення до успіху й уникнення невдачі. Перша розуміється як сила, яка викликає в індивіда дії, що ведуть, згідно з його очікуваннями, до досягнення. Вона виявляється в напрямі, інтенсивності й наполегливості дій. Друга розглядається як сила, яка гальмує в індивіда виконання дій, здатних у його уявленні призвести до невдачі. Прагнення до уникнення невдачі викликає бажання вийти із ситуації, що містить для людини потенційну загрозу негативного завершення подій [10].

Як свідчать дані досліджень М. Юкнат, зміщення рівня домагань вгору чи вниз залежить від інтенсивності пережитого успіху чи невдачі. Виявилось також, що частина досліджуваних у випадку виникнення ризику стурбовані не тим, щоб досягти успіху, а тим, щоб уникнути невдачі. Якщо їм необхідно зробити вибір між завданнями різного ступеня складності, вони обирають або найлегші завдання, або найважчі. Перші – тому, що переконані в успіху (елемент ризику мінімальний), другі – тому, що невдача у цьому випадку буде виправдана неймовірною складністю завдання (при цьому самолюбство не особливо постраждає) [11].

Однак, пристосування до діяльності полягає не тільки в успішності виконання завдання, а й задоволенні своєю діяльністю. Тому не менше значення має третя сторона мотивації досягнення – це рівень таких досягнень, яким особистість може задовольнитися [11].

Численні дослідження підтверджують, що мотивація досягнення при повторному успіху зростає, а при повторних невдачах знижується, причому, вирішальним фактором є не об'єктивний успіх чи неуспіх сам по собі, а оцінювання людиною своїх досягнень як успішних чи неуспішних. Якщо завдяки позитивному ставленню до діяльності й позитивним мотивам, студент ставить перед собою завдання, які не відповідають його можливостям, то за певних умов, в результаті повторних невдач, він знижує рівень вимог до себе, поки не досягає успіху й задоволення. І навпаки, якщо завдяки недостатньо позитивному ставленню до діяльності поставленні завдання нижчі від можливостей індивіда, то в результаті повторних досягнень, за певних психологічних умов, підтверджується рівень вимог до себе, виявлені зусилля для виконання завдання викликають задоволення. Таким чином посилюється позитивне ставлення до діяльності [2, 3, 10].

Отже, лише об'єктивний результат діяльності ще не визначає переживаних успіху. Важливе значення має суб'єктивний чинник, що стосується позитивної мотивації та відношення до діяльності, співставлення досягнутих результатів та соціальних норм досягнень (причому, результатів найбільший вплив має не словесне формування цих

соціальних норм для даних завдань, а реальні результати, досягнуті соціальною групою при виконанні цих завдань), самооцінка студентом своїх можливостей. Якщо досягнення значно нижчі від того, що особистість вважає важливим для себе, то вони не переживаються як успіх, а якщо невдало виконуються завдання, які особистість вважає вищими від своїх можливостей, то це не переживається як невдача. У зв'язку з цим, можна констатувати, що вплив успіху та невдач на фізкультурно-оздоровчу діяльність залежить від самооцінки студента, її адекватності чи неадекватності. Але слід пам'ятати, що в деяких випадках, вплив успіху та невдач на людину такий великий, що вона взагалі не може адекватно реагувати, відмовляється від виконання завдання.

Спираючись на погляди Л.С.Виготського і його послідовників, зазначимо, що активність особистості проявляється в різноманітних формах діяльності: навчально-пізнавальній, трудовій, естетичній, у спілкуванні. В структурі цих форм активності успіх може виступати у різному вигляді: успіх-мотив, успіх-прагнення, успіх-потреба, успіх-цінність. Успіх завжди позитивно емоційно забарвлює навчально-виховний процес і є однією з умов активації розвитку мотивації студентської молоді до фізкультурно-оздоровчої діяльності [1].

Прагнення до успіху отримує статус мотиву фізкультурно-оздоровчої діяльності у процесі взаємодії студента з об'єктами навколишнього світу. Стан констатуючого успіху з'являється в емоційно-вольовій сфері особистості тільки в тому випадку, коли очікування студента, його самооцінка співпадають з оцінкою оточуючих, тобто, коли рівень домагань особистості студента відповідає реальним досягненням у ході педагогічного процесу. Успіх, як результат реалізації студентом своїх можливостей в процесі реалізації фізкультурно-оздоровчої діяльності, визначає активізацію особистісного розвитку.

Якщо людина орієнтована на успіх, тоді вона не відчуває страху перед невдачею, а якщо на уникнення невдачі, то вона буде ретельно оцінювати свої можливості, вагатися приймаючи рішення (рис.1).

Рис. 1. Чинники, що враховуються особистістю при досягненні успіху

Слід зазначити, що мотивація досягнення виступає необхідною внутрішньою умовою фізкультурно-оздоровчої діяльності студентів. Головна її функція – це корекція прийнятої мети та завдань, уточнення останніх, забезпечення відповідності між вимогами, що ставляться до особистості в конкретній ситуації, та її реальними, фактичними можливостями.

На думку вчених, завдяки негативному досвіду особистості, уникнення невдачі може перетворюватися в самостійну рису, характерну тим, що будь-яка ситуація, спрямована на досягнення, породжує в суб'єкта очікування невдачі та негативні переживання, пов'язані із цим.

Мотиваційний процес, як стверджує Є.П.Ільїн, перш за все, визначає суб'єктивну можливість досягнення успіху в різних способах поведінки. Такий прогноз можна зробити з урахуванням особистістю оцінки своїх можливостей та оцінки ситуації, а також прогнозуючи наслідки обраного шляху до досягнення мети. Насамперед, людиною враховуються критерії вчинку, які можуть відігравати роль моральної заборони для реалізації наміченого плану досягнення мети. Саме суб'єктивні труднощі при досягненні мети визначають ступінь внутрішньої мобілізації людини, її старанність, терплячість, наполегливість [2].

Отже, можна відмітити, що особливості мотивації досягнення визначаються наявними в людини установками (прагнення до успіху або уникнення невдач).

Висновки. Ставлення мотиваційної сфери особистості студента залежить від різноманітних чинників (соціальних, економічних, педагогічних, політичних), які можна класифікувати за різними ознаками. Загально визнано, що фізкультурно-оздоровча діяльність не тільки вирішує оздоровчі, пізнавальні завдання, а й сприяє розвитку особистості студентської молоді.

У структурі особистості мотиваційна сфера займає провідне місце і є рушійною силою людських вчинків. Саме в динаміці потреб і мотивів безпосередньо виявляється тенденція до мотивації досягнення успіху, що зумовлює активність людини як особистості. Переживання студентом успіху в фізкультурно-оздоровчій діяльності, радості, задоволення від того, що результат якого особистість прагнула досягти у своїй діяльності виконано, або співпав з її очікуваннями, або ж перевершив їх, сприяє формуванню у студентів стійких позитивних почуттів, а також нові, сильніші мотиви діяльності, змінюється рівень самооцінки, самоповаги. Вищезазначене дозволяє стверджувати, що оптимально організована

фізкультурно-оздоровча діяльність сприяє розвиткові високого рівня мотивації досягнення успіху, відкриває величезні можливості особистості і несе невичерпний заряд людської духовної енергії.

Література

1. Выготский Л.С. Диагностика развития и педологическая клиника трудного детства: собр. соч. в 6 т. Москва: Просвещение, 1983. Т.5. С. 257–321.
2. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы. Санкт-Петербург: Питер, 2002. 512 с.
3. Немов Р.С. Психология: учебник для студентов высш. учеб. зав. в 3 книгах. 2-е изд. Москва: Просвещение, 1995. Т. 1. С. 390–418.
4. Орлов Ю.М. Потребностно-мотивационные факторы эффективности учебной деятельности студентов вуза. Москва: Просвещение, 1984. 204 с.
5. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии: в 2-х т. Москва: Педагогика, 1989. Т. 2. 328 с.
6. Файзуллаев А.А. Мотивационные резервы личности. Психологический журнал. 1989. Т.10. №3. С. 23–32.
7. Хекхаузен Х. Мотивация и деятельность: в 2 т.: пер. с нем. Москва: Педагогика, 1986. Т. 2. С. 278–710.
8. Чирков В.И. Самодетерминация и внутренняя мотивация поведения человека. Вопросы психологии. 1996. №3. С. 116–121.
9. Щедрина А.Г. Онтогенез и теория здоровья. Новосибирск: Наука, 1989. 173 с.
10. Atkinson J.W. (1978). An introduction to motivation. Princeton etc.: Van Nostrand. 405 p.
11. Jucknat M. (1937). Leistung, Anspruchsniveau und Selbstbewusstsein. Psychol. Forsch. S. 22.

References

1. Vygotskiy L.S. (1983). Diagnostika razvitiya i pedologicheskaya klinika trudnogo detstva: sobr. soch. v 6 t. Moskva: Prosveshchenie, T.5. S. 257–321.
2. Ilin Ye.P. (2002). Motivatsiya i motivy. Sankt-Peterburg: Piter. 512 s.
3. Nemov R.S. (1995). Psikhologiya: uchebnik dlya studentov vyssh. ucheb. zav. v 3 knigakh. 2-e izd. Moskva: Prosveshchenie. T. 1. S. 390–418.
4. Orlov Yu.M. (1984). Potrebnostno-motivatsionnye faktory effektivnosti uchebnoy deyatel'nosti studentov vuza. Moskva: Prosveshchenie. 204 s.
5. Rubinshteyn S.L. (1989). Osnovy obshchey psikhologii: v 2-kh t. Moskva: Pedagogika. T. 2. 328 s.
6. Fayzullaev A.A. (1989). Motivatsionnye rezervy lichnosti. Psikhologicheskii zhurnal. T.10. №3. S. 23–32.
7. Khekkhauzen Kh. (1986). Motivatsiya i deyatel'nost: v 2 t.: per. s nem. Moskva: Pedagogika. T. 2. S. 278–710.
8. Chirkov V.I. (1996). Samodeterminatsiya i vnutrennyaya motivatsiya povedeniya cheloveka. Voprosy psikhologii. №3. S. 116–121.
9. Shchedrina A.G. (1989). Ontogenez i teoriya zdorovya. Novosibirsk: Nauka. 173 s.
10. Atkinson J.W. (1978). An introduction to motivation. Princeton etc.: Van Nostrand. 405 p.
11. Jucknat M. (1937). Leistung, Anspruchsniveau und Selbstbewusstsein. Psychol. Forsch. S. 22.

УДК 378.937.796.071.4:338.48-6:505(044.4)

Маковецька Н. В.

**доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри туризму та готельно-ресторанної справи
Запорізький національний університет, Запоріжжя
Конох О. Є.**

**кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри туризму та готельно-ресторанної справи
Запорізький національний університет, Запоріжжя
Волобуєв А.О.**

**асистент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи
Запорізький національний університет, Запоріжжя**

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ТУРИЗМУ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ

У статті обґрунтовується актуальність проблеми формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців сфери обслуговування, у зв'язку з чим подається перелік компетентностей випускника згідно зі стандартами вищої освіти, що пов'язані з комунікативною компетентністю. Висвітлюються наукові підходи до тлумачення поняття «комунікативна компетентність». Так, подано визначення, сформульовані І.Бехом, Ю.Жуковим. Зазначається, що комунікативна компетентність формується в умовах безпосередньої та опосередкованої взаємодії. Розглядаються різні погляди на структуру комунікативної компетентності (Ю.Вторникова, О.Кравченко-Дзондза, Л.Гаєриляк). Пропонуються розроблені авторами завдання творчого характеру, основною метою яких є сприяння реалізації інтеграційного підходу до процесу формування комунікативної компетентності студентів шляхом навчання їх постановки запитань та надання обґрунтованих відповідей на них, комунікації у малих та великих групах, участі у ділових іграх, дискусіях, мозкових штурмах тощо. Доводиться, що саме такий підхід формування